
Jean-Baptiste Lascar

ÁPRILIS NAPSZÁLLTÁI

EGY ELEDDIG ISMERETLEN EMLÉK
LÁZÁRY RENÉ SÁNDORRÓL

Közreadja: BABICZKY TIBOR

Egy váratlan felfedezésnek köszönhetően mind a francia, mind a magyar kultúra fontos, irodalomtörténeti jelentőségű dokumentummal gazdagodott.

Jean-Baptiste Lascar* alább olvasható naplóbejegyzése (valamint a mellé hajtogatott Lázáry-vers) a párizsi Moulin Rouge férfimosdójának papíradagolójából került elő, 2023 nyarán. Átala megduplázódott a Lascar után fennmaradt írásos emlékek száma, egyúttal Lázáry René Sándor** meglehetősen hiányos szerzői portréja is új színárnyalatokkal bővült.

A lelet megtalálója, az olasz magánzó és csoportterapeuta, Luigi Soprattutto a következőket nyilatkozta a sajtónak: „Magam is meglepődtem, merthogy ezek szerint itt bő száz éve senki nem törölte ki a seggét. És hát végül aztán én sem.” (*Le Monde*, 2023. augusztus 11.)

Köszönet illeti a marseilles-i Académie des Indifférents-t a dokumentum másolatának rendelkezésre bocsátásáért.

JEAN-BAPTISTE LASCAR: NAPLÓ (RÉSZLET)

1878. április 14.

Szerte a városban megjelentek az osztrigás pultok, immáron kétségtelen tehát, hogy itt a tavasz, s én hosszasan kínlódni leszek kénytelen e gyűlöletes évszakban, mely sokak számára a szív ünnepét jelenti. Ó, Iréne, gyilkosom!

Fárasztó hivatali óráimat követően, szokásomhoz híven, a Café Saint Michelbe vetődtem, pontban fél ötkor. Karcos, vad borokat mérnek itt, aminek az élvezetre bátrak isznak. Rendeltem is rögtön fél liter rajnait. Közben kávé, két cukorral és a *La France* esti kiadása. Szűk egy éve Gambettát az égig emelték, s most csak a közelgő világkiállításról és Bartholdi ócska „szabadság-fejéről” fecsegnek. Daubigny teste alig hült ki, máris megfelekezni látszanak róla. Szégyen! Igaz, magam sem tartottam valami sokra.

Hat körül különös figura tér be a kávézóba – kockás felöltője és bajuszának jellegzetes fazonja angol származást sejtet. De jaj! Kiejtése, ahogyan leadja rendelését a pultnál, még francia közegben is árulkodóan parlagi. Minden bizonnyal azért erőlteti az angolt, mert idegennek akar *látszani*. Jól tudjuk azonban: senki sem sziget.

Mellém telepszik, láthatóan ittas. Két stampedli *eau de vie*-t húz le szoros egymásutánban, szigorú, égre emelt tekintettel, majd vizet tölt a borába, s poharát felém emeli. „Yet with these April sunsets, that somehow recall my buried life, and Paris in the Spring, I feel immeasurably at peace, and find the world to be wonderful and youthful, after all” – darálja kásás hangon, ezt követően pedig valamiféle „új kritikai irány” létrejöttének szükségességéről hadovál. Még szülővárosom mogorva ficsúrjánál is szörnyűbb alak!

Mikor a tőlem telhető udvariassággal felszólítom, hogy szíveskedjék magamra hagyni a gondolataimmal, felpattan, és minden átmenet nélkül, angolról franciára váltva, szerelmet vall a kasszírónak. Eztán egy ív papírost kér, és kapkodva írni kezd. „Dichtung” – lobogtatja büszkén. Pénz helyett megpróbál a versével fizetni. Szegény nyomorult, vajon hol tanulta ezt? Hátradőlök székesen, és nem kis kárörömmel figyelem, ahogyan végül az utcára tessékelik ezt a frátert. Versét előhalászom a szemétből, kisimítom. Nem tűnik európai nyelvnek, bár latin betűs. Baudelaire jut róla eszembe, aki hasonlóan érthetetlen dolgokat írt, amikor ittas volt – és hát, szó mi szó, nem volt józan soha.

Fáraszt a nyüzsgés, a korai hazatérés mellett döntök. Lefekvés előtt egy pohárka portói. Még nincs 11, mikor eloltom a lámpát.

(BABICZKY TIBOR fordítása)

Lázár René Sándor

ÖNARCKÉP, VISSZFÉNY PÁRISBÓL * * *

Most szeplőket szór ránk az ég,
s Páris ragyog tavasszal,
kagylótelep tapad fölénk
a nyers ürbe ragasztva.

Kagylótelep a szívem is,
fogyó fény verte várfal,
a citrom kel birokra így
a sűrke osztrigával.

Aranyba mosni volna jó
az életet, ha zárul –
hagyni, lángoló hajó
vihesse zálogául.

(Párisban, 1878. ápr. 14-én)

JEGYZETEK

* Jean-Baptiste Lascar (1845. szeptember 9., Rouen – 1909. február 20., Párizs) francia humanista és mizantróp. Korai – saját szavaival élve: – „reakciós tévelygései”¹ követően, egészen kényszernyugdíjazásáig², libertariánus

¹ „Mostani agyammal visszagondolva, mi tagadás, kissé megmosolyogtató felidézni hajdani törekvéseimet. Még talán annál is idegesítőbb, mint a „roueni rémre” emlékezni. Alapállapotban lévő dolgokat igyekeztem még inkább alapállapotba hozni, nem lévén kellőképpen tisztában az alapállapot fogalmi kivetülésének totális mibenlétével. Belátom, lyukas korsóval jártam akkoriban a kútra. Amíg el nem tört. De ma már teljes szívemből gyűlölhetem azt a hajdani kíváncsi, kicsi embert, aki bennem élt.” („Csak Flaubert-t ne hozza szóba” – Interjú Jean-Baptiste Lascarral, *Le Soir*, 1902. május 15.)

² Nietzsche 1889-es összeomlását követően Lascar – egyik rövid, ám sajnálatosan a sajtóban is megszéllőztetett jelentésében – nem létező helységnek (vö: utópia) minősítette Torinó városát, nem kis diplomáciai botrányt okozva ezzel, a lovakkal kapcsolatban pedig azoknak új rendszertani besorolására tett javaslatot, a mitológiai lények egyik – nem túl jelentős és amúgy is eltörplendő – alkategóriájaként.

kerékkötőként dolgozott a párizsi Orfévre rakparton székelő Elképzelt Mozgalmak Minisztériumában³. Nyerítő nevetése, valamint különös vonzalma a kockacukor iránt több kétes hírű lokálban megőrződött a törzsvendégek emlékezetében. „Laissez lascar le squer”⁴ – mondogatják gyakorta még ma is. Elméleti munkásságát a totális dekonstrukció jellemzi: egy félresikerült jelentésen kívül semmit nem írt le, és beszélni is csak a legritkább esetben volt hajlandó. A XX. század elején, párhuzamosan az avantgárd felfutásával, egészsége megrendült. Az olasz *Futurista kiáltvány* megjelenésének napján pedig legyöngült fizikuma feladta a küzdelmet. Halálának időpontját a tudóstársadalom szimbolikusan tekinti, hiszen egybesűríti Lascar életének lényegi célkitűzéseit: a jövőt egy csapásra múlt idővé tenni, és – egyazon pillanatban – a múltat jövővé. Temetéséről azóta sem intézkedtek. (Forrás: *Larousse Symptomatique*)

** Lázár René Sándort, vélhetőleg, nem szükséges bemutatni a magyar olvasóközönségnek. Életének és művének legavatottabb ismerője – egyúttal pedig a róla írott legátfogóbb tanulmány szerzője – Kovács András Ferenc volt. Kutatásainak korai és tragikus halála vetett véget. Az érdeklődőknek az alábbi kiadást érdemes kézbe venniük: Lázár René Sándor, *Néhány egykori költemény* (Válogatott versek, 1899–1919). Válogatta és közléteszi: Kovács András Ferenc, bevezető tanulmány: Kovács András Ferenc, Csíkszereda, Bookart Kiadó, 2019.

*** Dumpf Endre, őszológus, a dokumentumok franciaországi megjelenésének nyomán írott olvasói levelében – melynek közlését a *Le Monde* sajnálatos módon megtagadta, így végül a *Kórházkeri Közlönyben* látott napvilágot – Lázár versének népnemzeti olvasata mellett érvelt. Szerinte – hogy csak egyetlen példát említsünk – szándékos áthallás fedezhető fel az „osztriga” (Dumpf szerint az eredetiben: „osztr’ iga”) és az „osztrák iga” között. Köszönet illeti Parti Nagy Lajost a cikk felkutatásáért. Bővebben: Dumpf Endre, „Népi csigák és egyéb csúszómászók nemzetünk asztalán”. In: *Kórházkeri Közlöny*, 2023. október 23., 5–6.

³ *Ministère des Mouvements Imaginés* (1848–1901). Ma a bűnügyi rendőrség működik az épületben.

⁴ Lefordíthatatlan szójáték. (*A ford.*)